

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. B.**, bývajúceho vo V., zastúpeného P., so sídlom v K., v mene a na účet ktorej koná advokát JUDr. M. P., PhD., proti žalovaným **1/ H. F.**, rod. L., t. č. na neznámom mieste, **2/ F. L.**, t. č. na neznámom mieste, **3/ A. L.**, t. č. na neznámom mieste, **4/ M. L.**, t. č. na neznámom mieste, **5/ L. L.**, t. č. na neznámom mieste, **6/ C. K.**, rod. L., t. č. na neznámom mieste, **7/ F. L.**, t. č. na neznámom mieste, **8/ S. L.**, t. č. na neznámom mieste, zastúpených Slovenským pozemkovým fondom, so sídlom v Bratislave, Búdková č. 36, zastúpeným JUDr. R. B., PhD., LL.M., advokátkou v P., **o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva**, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 25 C 227/2009, o dovolaní žalovaných proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 9. februára 2012 sp. zn. 6 Co 189/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Prešove z 9. februára 2012 sp. zn. 6 Co 189/2011 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prešov rozsudkom z 21. februára 2011 č.k. 25 C 227/2009-141 žalobu (na určenie, že špecifikované nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi V. B., zomrelom X.) zamietol a vyslovil, že o trovách konania bude rozhodnuté samostatným rozhodnutím po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

Okresný súd Prešov uznesením z 15. júla 2011 č.k. 25 C 227/2009-154 žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovaným 1/ až 8/ trovy konania vo výške 3 423,30 € na účet ich právnej zástupkyne do 3 dní od právoplatnosti tohto uznesenia. Takto rozhodol (vyšší súdny úradník JUDr. Branislav Vavrek) podľa § 142 ods. 1 O.s.p. a pri určení výšky odmeny za jeden úkon právnej pomoci vychádzal z trhovej ceny sporných nehnuteľností 3 €/m² vyplývajúcej z potvrdenia Obce Š. č. X. zo 6. decembra 2010 (§ 10 vyhlášky č. 655/2004 Z.z.

o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ďalej len vyhláška č. 655/2004 Z.z.).

Na odvolanie žalobcu Okresný súd Prešov uznesením z 26. augusta 2011 č.k. 25 C 227/2009-183 zmenil uznesenie okresného súdu z 15. júla 2011 tak, že žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovaným 1/ až 8/ trovy konania vo výške 705,20 € na účet ich právnej zástupkyne do 3 dní od právoplatnosti tohto uznesenia. Stotožnil sa s rozhodnutím prvostupňového súdu o trovách konania podľa § 142 ods. 1 O.s.p., ale nepovažoval za správne určenú odmenu za jeden úkon právnej pomoci a tým za správnu aj celkovú (priznanú) výšku trov právneho zastúpenia. Uviedol, že konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam je z hľadiska určenia výšky súdneho poplatku zo žaloby sporom s jednotnou výškou súdneho poplatku bez ohľadu na hodnotu nehnuteľnosti, ku ktorej sa má vlastnícke právo určiť. Rovnaký princíp treba aplikovať aj pri určení tarifnej odmeny advokáta za poskytovanie právnych služieb a pri stanovení tarifnej odmeny treba vychádzať zo sadzby stanovenej pre spory s neoceniteľnou hodnotou veci (§ 11 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z.z.). Preto vyhovel odvolaniu žalobcu v celom rozsahu (§ 374 ods. 4 O.s.p.) a priznal žalovaným 1/ až 8/ náhradu trov konania za právne zastúpenie podľa § 11 ods. 1 písm. a/ vyhlášky č. 655/2004 Z.z.

Krajský súd v Prešove na odvolanie žalovaných 1/ až 8/ uznesením z 9. februára 2012 sp. zn. 6 Co 189/2011 zmenil uznesenie súdu prvého stupňa tak, že žalovaným (1/ až 8/) náhradu trov konania nepriznal. Uviedol, že v konaní úspešným žalovaným patrila náhrada trov konania za stavu, že neboli dané dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré súd nemusí náhradu trov konania priznať celkom alebo sčasti (§ 150 ods. 1 O.s.p.). Skúmanie dôvodov hodných osobitného zreteľa pritom musí byť v každej veci súčasťou rozhodovania súdu o trovách konania. Aplikácia ustanovenia § 150 ods. 1 O.s.p. znamená teda odchýlku od zásady zodpovednosti za výsledok a zodpovednosti za zavinenie. Vychádzajúc z cieľa sledovaného zákonom č. 180/1995 Z.z. a z neho vyplývajúceho poslania Slovenského pozemkového fondu v oblasti ním upravenej dospel odvolací súd k záveru, že v danom prípade sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania žalovaným 1/ až 8/. Tieto spočívali v tom, že Slovenský pozemkový fond (zástupca žalovaných) má zriadené právne oddelenie, resp. právny odbor (čl. 28) a teda disponuje viacerými pracovníkmi, ktorí majú právnické vzdelanie. Napriek tomu udelil plnomocenstvo na zastupovanie advokátskej kancelárii. Preto odvolací súd uplatnil zákonom mu daný

priestor pre zváženie účelnosti trov konania. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ až 8/. Navrhli ho (ako aj uznesenie prvostupňového súdu) zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Namietali, že v danom prípade pri rozhodovaní o trovách konania neboli splnené podmienky pre postup podľa § 150 ods. 1 O.s.p. a nešlo ani o neúčelne vynaložené trovy. Odvolací súd nesprávne vyhodnotil všetky okolnosti, ktoré podľa neho mali vplyv na rozhodnutie o trovách konania. Na jednej strane totiž zastával názor, že u nich išlo o neúčelné trovy, na druhej strane ale aplikoval ustanovenie § 150 ods. 1 O.s.p. Dokonca postup podľa tohto ustanovenia odôvodnil práve neúčelnosťou trov, čo nie je správne. Iné dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by postup podľa ustanovenia § 150 ods. 1 O.s.p. odôvodňovali, neboli v konaní ani preukázané. Keďže odvolací súd otázku náhrady trov konania posúdil inak ako súd prvého stupňa, bol povinný vyzvať účastníkov, aby sa vyjadrili k aplikácii iných zákonných ustanovení (§ 150 ods. 1 O.s.p., ktorým sa súd prvého stupňa nezaoberal). Preto postupom odvolacieho súdu, ktorý sám odôvodnil prvostupňové rozhodnutie, odňal účastníkom konania možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.), lebo im uprel právo argumentovať proti dôvodom nepriznania trov konania v rámci odvolacieho konania. Nestotožnili sa s právnym názorom odvolacieho súdu, ktorým odôvodnil neúčelnosť vynaložených nákladov, lebo právne zastúpenie je ponechané na vôli účastníka bez ohľadu na skutočnosť, či by bol schopný sa zastupovať aj sám a bez ohľadu na jeho vzdelanie, vek, majetok, spoločenské postavenie a pod. Zo žiadnych ustanovení Ústavy Slovenskej republiky, ani z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nie je možné vyvodiť záver, že v prípade účastníkov konania, ktorí majú zamestnancov s právnickým vzdelaním, resp. sami majú právnické vzdelanie a napriek tomu si zvolia zástupcu z radov advokátov, náhrada trov konania im z tohto dôvodu nepatrí. Naopak, v praxi je bežné, že aj osoby s právnickým vzdelaním, prípadne právnické osoby zamestnávajúce osoby s právnickým vzdelaním sa nechávajú v súdnom konaní zastupovať advokátom. V tejto súvislosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. januára 2008 sp. zn. 2 Cdo 44/2007 a Stanovisko občiansko – právneho kolégia a obchodného kolégia NS Cpjn 19/98 zo 17. júna 1998. Pokiaľ ide o samotný Slovenský pozemkový fond tento vedie množstvo súdnych sporov so špecifickou a zložitou agendou a právny odbor je zriadený len na jeho riaditeľstve v Bratislave. Preto je zastupovanie advokátmi efektívnejšie

a hospodárnejšie a v prípade úspechu si môže voči druhému (neúspešnému) účastníkovi uplatniť vzniknuté mu trovy súdneho konania (pri zastúpení vlastnými zamestnancami by to nebolo možné) a zamedziť tak aj nárastu súdnych sporov, ktoré sú zjavne nedôvodné a zbytočne zaťažujú fond a súdy. Týmito skutočnosťami sa odvolací súd vôbec nezaoberal, preto je jeho rozhodnutie nepreskúmateľné a nezrozumiteľné. Potreba zrozumiteľného a presvedčivého odôvodnenia bola v tomto prípade umocnená skutočnosťou, že krajský súd napadnutým uznesením vyjadril právny názor, ktorý je pomerne ojedinelý, keďže Slovenskému pozemkovému fondu je pravidelne v súdnych konaniach priznávaná náhrada trov právneho zastúpenia. Jeho prijatie by v budúcnosti mohlo zásadným spôsobom narušiť doterajšiu koncepciu právneho zastúpenia v súdnych konaniach a významne zasiahnuť do majetkovej sféry Slovenského pozemkového fondu. Tento záver potvrdzuje aj ustálená rozhodovacia prax Ústavného súdu Slovenskej republiky (napr. nálezy ÚS SR III. ÚS 311/07 z 24. apríla 2008, I. ÚS 243/2007 z 19. júna 2008).

Žalobca sa k dovolaniu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.) a bez nariadenia dovolacieho pojednávania dospel k záveru, že uznesenie odvolacieho súdu treba zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie žalovaných 1/ až 8/ smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo rozhodnuté o trovách konania. Proti uzneseniu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia

na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Podľa výslovného znenia ustanovenia § 239 ods. 3 O.s.p. však ustanovenia odsekov 1 a 2 neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti, predbežnom opatrení, poriadkovej pokute, znalcovskom, tlmočnom, o odmietnutí návrhu na zabezpečenie predmetu dôkazu vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákomom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

Keďže v prejednávanej veci je dovolaním žalovaných napadnuté uznesenie odvolacieho súdu o trovách konania, ktoré vykazuje znaky jedného z rozhodnutí, ktoré sú taxatívne vymenované v ustanovení § 239 ods. 3 O.s.p. ako rozhodnutia, proti ktorým nie je dovolanie prípustné, je nepochybné, že prípustnosť dovolania žalovaných z ustanovenia § 239 O.s.p. vyvodit' nemožno.

So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namietala alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku či uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu nedostatok právomoci súdov, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom, prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným). Vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ žalovaní nenamietali a ich existenciu nezistil ani dovolací súd.

Dovolatelia namietali odňatie im možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) postupom odvolacieho súdu tým, že rozhodol o trovách konania z iného právneho dôvodu ako súd prvého stupňa, s ktorým sa účastníci konania nemali možnosť oboznámiť. Namietali tiež

nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom ako aj nepreskúmateľnosť a nezrozumiteľnosť odôvodnenia ním vysloveného právneho názoru.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu právnou úpravou za účelom ochrany jeho práv a oprávnených záujmov.

V preskúmvanej veci súd prvého stupňa rozhodol o trovách konania podľa § 142 ods. 1 O.s.p., vychádzajúc zo zásady úspechu v konaní a priznal žalovaným, ktorí zamietnutím žaloby žalobcu mali v konaní plný úspech, uplatňovanú náhradu trov konania pozostávajúcu z trov právneho zastúpenia. Pri určení výšky základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby aplikoval ustanovenie § 11 ods. 1 písm. a/ vyhlášky č. 655/2004 Z.z., t.j. vychádzal zo sadzby stanovenej pre spory s neoceniteľnou hodnotou. V porovnaní s ním odvolací súd rozhodol o trovách konania podľa § 150 ods. 1 O.s.p. a z dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktorými sa súd prvého stupňa vôbec nezaoberal, (v plnom rozsahu úspešným) žalovaným náhradu trov konania nepriznal. Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa účastníci dozvedeli, že odvolací súd vyvodil iný právny záver (o nepriznaní náhrady trov konania žalovaným) zo skutočností prvostupňovým súdom neposudzovaných a nehodnotených. V tomto štádiu už ale nemali možnosť sa k nim vyjadrovať, prípadne namietat existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktorú odvolací súd vyvodil z neúčelnosti trov vynaložených žalovanými, zastúpenými Slovenským pozemkovým fondom.

Znemožnenie realizácie procesných práv účastníka v takomto prípade je prakticky dôsledkom nerešpektovania ústavného princípu dvojínštančnosti občianskeho súdneho konania odvolacím súdom, lebo účastníkovi konania odopiera možnosť prieskumu správnosti nových, poprípade z pohľadu súdu prvého stupňa bezvýznamných, z hľadiska posúdenia odvolacím súdom však rozhodujúcich skutočností.

Z uvedeného potom vyplýva, že ak odvolací súd dospel k záveru, že sú dané dôvody (hodné osobitného zreteľa podľa § 150 ods. 1 O.s.p.) pre nepriznanie náhrady trov konania v konaní úspešným žalovaným, ktorými sa súd prvého stupňa nezaoberal (a účastníci ich ani netvrdili), mal rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Pretože odvolací súd tak nepostupoval, odňal tým žalovaným možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237

písm. f/ O.s.p. je nielen dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania, ale súčasne je tiež okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Dovolací súd považuje ale za potrebné (v súvislosti s právnym názorom vysloveným odvolacím súdom) uviesť, že ustanovenia § 142 až § 150 O.s.p. upravujú predpoklady, za splnenia ktorých majú účastníci konania (alebo tretie osoby) právo na náhradu trov konania, ktoré vynaložili.

Pri rozhodovaní o trovách konania sa uplatňuje zásada zodpovednosti za výsledok, ktorá je obmedzená iba v prípadoch, v ktorých to zákon *expressis verbis* upravuje. Ďalšou všeobecne platnou zásadou je, že účastník konania má právo iba na náhradu tých trov konania, ktoré boli potrebné na účelne uplatňovanie alebo bránenie práva. Nemožno preto priznať náhradu trov konania, hoci aj plne úspešnému účastníkovi konania v prípade, ak má náhrada trov pozostávať z trov, ktoré neboli účelne vynaložené. Účelnosť vynaložených trov bude vždy závisieť od konkrétnych okolností danej veci. Záver o neúčelnosti trov právneho zastúpenia (v konaní úspešných) žalovaných odvolací súd vyvodil z právneho názoru, podľa ktorého nie je možné považovať za účelne vynaložené trovy konania pozostávajúce z odmeny advokáta v prípade, ak právnická osoba (Slovenský pozemkový fond), ktorá udelila plnú moc na zastupovanie v konaní advokátovi, zamestnáva osoby s právnickým vzdelaním alebo má aj vlastný právny útvar. Akceptácia o neúčelnosti trov konania (právneho zastúpenia) v týchto prípadoch by v konečnom dôsledku znamenala, že účastník konania, ktorý zamestnáva osoby s právnickým vzdelaním alebo sám má právnické vzdelanie, musí znášať aj trovy právneho zastúpenia sám. Takýto výklad je podľa názoru dovolacieho súdu v rozpore nielen s ustanovením § 25 ods. 1 O.s.p., ale aj v rozpore s ústavným princípom rovnosti účastníkov občianskeho súdneho konania (pozri *Občiansky súdny poriadok I. diel Komentár JUDr. Jaroslav Krajčo a kolektív str. 556*). Následne odvolací súd neúčelnosť trov právneho zastúpenia posúdil ako dôvod hodný osobitného zreteľa podľa § 150 ods. 1 O.s.p., pre ktorý nebolo dôvodné žalovaným náhradu trov konania priznať.

Podľa ustanovenia § 150 ods. 1 O.s.p. ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Citované ustanovenie dáva súdu možnosť, aby za splnenia stanovených podmienok (pri existencii dôvodov hodných osobitného zreteľa) výnimočne nepriznal náhradu trov konania úspešnému účastníkovi konania, u ktorého sú inak naplnené predpoklady pre priznanie náhrady trov konania celkom alebo sčasti. Teda existenciu podmienok hodných osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania podľa § 150 ods. 1 O.s.p. súd skúma len vtedy, ak dospeje k záveru, že sú splnené podmienky pre priznanie trov (celkom alebo sčasti) úspešnému účastníkovi konania. To znamená, že aplikácia tohto ustanovenia dopadá na toho účastníka konania, ktorý by mal inak nárok na náhradu trov konania. Výnimočnosť jeho použitia i to, v čom súd vidí dôvody hodné osobitného zreteľa, musí súd náležite odôvodniť.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 19. júla 2012

JUDr. Daniela Švecová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová